

van Orgel traden toe de Duitschers Saxers en Schut. Toen nu Lodewijk XIV Gelderland vermeersterde, namen vele papiermakers van de Veluwe de wijk naar Noord-Holland, inzonderheid naar Zaanwijk, omdat daar toen reeds vele papiermolenaars werden gevonden, met wie zij zich tot het voortzetten hunner zaken in verbinding konden stellen. Zoo brachten zij de wit-papiermakerij naar de Zaanstreek over.

Van de beide molens, die het eerst voor dit nieuwe fabrikaat werden ingericht, „de Wever” en „de Vergulde Bijenkorf,” is de laatste slechts enkele jaren geleden door brand vernield. Een der Zaanse families heeft de Vergulde Bijenkorf als haar geslachtswapen verkozen, wat tengevolge heeft gehad, dat men nu nog op verscheiden deuren en gevels aan de Zaan een bijenkorf kan vinden.

De eerste molen tot het bewerken van rijst, gort enz., een zoogenaamde pelmolen, werd in ons land gebouwd te Koog a/d. Zaan door een Duitscher, die om godsdienstige geschillen zijn vaderland in de zeventiende eeuw had moeten verlaten.

Van deze molen, „de Pellekaan,” is te Zaanwijk een volledig tot in alle onderdeelen nauwkeurig bewerkt model te vinden, te meer belangrijk, daar de oorspronkelijke molen later is omgebouwd tot een oliemolen, die, evenals vele zijner lotgenooten, een prooi der vlammen is geworden.

Van den oorsprong der oliemolens is weinig bekend. Met zekerheid kan alleen worden medegedeeld, dat Lief Adriaansz. Moerbeek, een Vlaming van geboorte, kort na de Spaansche onlusten, te Alkmaar een vierkanten oliemolen bouwde. In 1604 volgde daarop de eerste achtkante oliemolen met stampers, het gewone Zaanse model, gebouwd door Jan Adriaansz. Leeghwater tusschen de dorpen De Rijk en Graff.

Reeds lang echter, voordat men er aan dacht molens voor de hier genoemde doeleinden te gebruiken, waren in de meeste streken van ons land korenmolens te vinden.

Zoo zagen wij in de geschiedenis van de banne Westzaanden en Krommenye opgeteekend, dat Margaretha van Bourgondië, Gravin van Henegouwen, Holland en Zeeland en Vrouwe van Westfriesland, aan Heer Gerrit van Poelgeest, Gouverneur harer goederen in N.-Holland, in 1439 vrijheid gaf te Westzaanden een korenmolen te doen bouwen onder genot van vrijen wind, en waarop de geburen en onderzaten der banne gehouden zouden zijn, hun koren te doen malen op verbeurte van drie ponden. Het maalloon werd tevens in deze vergunning geregeld. In 1444 ging deze molen in eigendom over aan de kerkmeesters van Westzaanden en den kapelmeester van Oostzaanden ten behoeve van hunne parochianen, „zullende deze molen, bij overeenkomst, als gemeen goed onder toezicht van een goeden eerbaren man bemalen worden.” In de 17^e eeuw werd de oude vierkante molen vervangen door een van meer moderne constructie, die den naam ontving van „de Ruyter.”

Ongeveer twintig jaar geleden is „de Ruyter” onder de mokerslagen van den sloopër gevallen, en is op zijn plaats verzezen de alom bekende fabriek van de firma Verkade & Co. De naam van „de Ruyter” is echter bewaard gebleven en overgegaan op de fabriek, alsook het versje, dat op den molen stond:

De ruyter draaft door 't veld
Om roef en buit te halen,
Maar ik ben hier gesteld
Om tarw' en bloem te malen. N. K.

VERBETERING.

Een lezer maakt ons opmerkzaam, dat op blz. 288 in de „Brieven uit Wonderland” een fout staat. Daar staat, dat de planten de stikstof gebruiken voor de vorming van oliën en vetten. Dit nu is een vergissing geweest. Het moet zijn: voor de vorming van eiwitstoffen en verschillende andere stoffen. Cafeïne uit de koffie, theobromine uit de chocolade, morphine uit de opium, alle bevatten stikstof. A. L.

GIUSEPPE GARIBALDI.

Nizza 4 Juli 1807—Capra 2 Juni 1882.

Er zijn menschen, die aanhoudend hun uiterste best doen om binnen de palen van regel, orde en fatsoen te blijven, en toch, voortdurend op de vingers getikt, tot geen aanzien of naam komen. Anderen ondertusschen gaan hun lieven gang, storen zich aan menschen noch aan wetten, vragen alleen wat hun zelf goed voorkomt en worden ten slotte toch nog de groote mannen.

Zoo een was Garibaldi. Wezenlijk een man om van te houden, om te bewonderen, al wou de paus niet van hem weten en al had de keizer van Oostenrijk niet met hem op. Een romantisch man, een goedhartig man, een dapper man. Als men de verhalen van zijn leven leest, de anekdotes, die omtrent hem in omloop zijn, dan kan men zich duidelijk voorstellen, hoe het vroeger mogelijk was, dat een volksheld het tot de waardigheid van een halfgod bracht en het middelpunt werd van wonderlijke legenden en vermakelijke sprookjes.

Dezer dagen hoort men van Garibaldi bijna niet meer, en is zijn naam zoo goed als begraven in de geschiedboeken. Als een enkele herinnering hoort men nog wel eens van een Garibaldi-hoed, maar 't is zeer de vraag of hij, die er van spreekt, iets weet van den oorsprong van den naam.

Zoo gaat het ook nog beroemder menschen wel, en we zullen bij deze prediking van de vergankelijkheid van menschenroem en menschenaam niet langer blijven stilstaan.

Garibaldi werd, zooals ons opschrift reeds vermeldt, een eeuw geleden te Nizza geboren. Om wat van dien tijd te begrijpen, moet men de herinnering aan den eersten Napoleon wakker roepen, die toen vooral van 't denkbeeld uitging om alles te hebben, waar hij maar naar keek.

Giuseppes vader was een visscherman, die zijn zoon in zijn stand een goede opvoeding liet geven. De jongen was opgewekt en bij de hand, dreef al spoedig 't zeegat uit, maakte verschillende reizen per koopvaarder, en had, als hij thuis kwam, schik, om mee te doen aan de beweging van „'t jonge Italië.” Wat dat was kan men zich denken. De wereld was in dien tijd vol geweldenaars en tirannen; Italië had er ook zijn deel van, en 't jong volk kwam daar tegen op, en overal werden in stilte plannen gesmeed om de onderdrukkers te weren en de vrijheid te hernemen.

Iemand als de jonge Garibaldi kon zulke dingen niet onder stoelen en banken houden en liep er mee in den kijker, zoodat hij voor zijn veiligheid wel de grenzen over moest in de hoop, later eens betere kans te krijgen. „Het jonge Italië” groeide, had overal in 't buitenland zijn vertakkingen en clubs. Mazzini, de Genuëes, bestuurde van Londen uit het geheim verbond als een ervaren diplomaat, en Giuseppes tijd zou ook nog wel eens komen. Vooreerst trok hij naar Marseille en later naar Zuid-Amerika, waar hij aan verschillende republieken zijn diensten aanbod. Hij vond er ook een vrouw, die dichtelijke vermelding verdiende, trouwe gezellin ook later op zijn moeilijkste tochten, en slachtoffer van 't zwerfende leven, dat zij aan haar mans zij verkoos te leiden.

Want hij vergat zijn Italië niet en leefde steeds mee in alles, wat daar gebeurde. Hoe de zaken daar in elkander zaten, is moeilijk met een paar woorden te zeggen. In groote lijnen kwam het hierop neer, dat Oostenrijk als de groote verdrukker werd aangezien, Sardinië 't bestuur over geheel Italië verlangde, dus op vernietiging van de bestaande regeeringen en regeeringetjes uit was, en Frankrijk 't vuurtje aanhoudend stookte en om den paus en om Oostenrijk een hak te zetten.

Garibaldi zocht dienst bij den Sardijnschen koning, Karel Albert. Maar deze nam hem niet aan. Toen ging de vrijbuitër op eigen hand aan 't werk, wist een vrij-

willigerkorps op te richten en zooveel nadeel aan de Oostenrijkers te berokkenen, dat het eene verhaal van zijn toovermacht, van zijn ongehoorde snelheid, van zijn gewaagde stukjes, zijn ongehoord beleid en ongekende dapperheid op het andere volgde, en de bevolking in een vereering voor hem bracht, die op afgoderij geleek.

Een poosje daarna was hij bij Rome en hielp daar, wat hij kon, maar toen zijn fiere en dappere vrouw hem daar ontviel, scheen hij voor een poos geknakt. Hij werd genoodzaakt het land te verlaten en ontweek naar New-York. Hij zocht bezigheid als kaarsenmaker en als koopvaardijshipper, maar alhaast kwam de Italiaansche hemel hem weer voor den geest, en trok hij terug om zich op 't kleine eiland Caprera *) te vestigen en zich voorloopig aan den landbouw te wijden.

Dat was in 1854.

In 1859 brak de groote Italiaansche oorlog uit en minister Cavour riep den vrijbuiters naar Turijn om hem daar tot generaal der Alpenjagers aan te stellen.

Garibaldi had er mee zijn deel aan, dat spoedig vrede kon gesloten worden, maar zoolang Rome en 't koninkrijk der beide Siciliën er nog waren, had hij rust noch duur, en dus, oogluikend begunstigd door machten, die hem niet openlijk in dienst mochten nemen, trok hij naar 't eiland Sicilië, won slag op slag, zag zijn aanhang groeien bij den dag en wist onder alles zooveel beleid en tact te toonen, dat men in hem wel een geboren aanvoerder moest zien.

Binnen drie maanden was hij meester van het terrein en had het koninkrijk der beide Siciliën, van welks regeering moeilijk te veel kwaads kan gezegd worden, afgedaan, om voortaan deel te zijn van een eenig Italië.

Maar Rome was er nog. Dat was zeer gevaarlijk, maar Garibaldi trok er tegen op, al begreep hij, dat Frankrijk vooral het niet zou kunnen aanzien. Oogenschiijnlijk liep het hem ook tegen, maar na allerlei verwickelingen en moeilijkheden heeft hij 't toch eindelijk mogen beleven, dat ook de wereldlijke macht van den paus werd opgeheven, dat er een koning van Italië in Rome zetelde en de gedroomde eenheid was verkregen. Alles wel beschouwd kon men hem den man noemen, die den koning de kroon op het hoofd had gedrukt.

Toen 't zoo ver was, trok hij weer naar Caprera. Eenigen tijd had hij nog zitting in 't Parlement te Rome, maar in 1882 overleed hij op bijna 75-jarigen leeftijd.

Als een droom schijnen mij deze dingen voorbij te trekken, nu ik ze droog en dor aan de hand van gedrukte gegevens in de herinnering terugriep. Over een tijdvak van ruim 50 jaar komt mij de heugenis van oorlogen en geruchten van oorlogen, die met hun opflikkeringen en dempingen, met hun partijtrekken, beoordeelingen, met hun hartstochtelijke opwindingen en hun afschuwelijkheden de gemoederen in beslag namen van een publiek, dat al grooter en grooter werd, naarmate gemeenschap en verkeer, geschrift en illustratie het al gemakkelijker maakte mee te leven met hetgeen er in de verte geschiedde. Maar ik bezin mij op geen opwelling van geestdrift, als die uit de dagen van Garibaldi. De houding van het Europeesch publiek in de dagen van den oorlog in de Transvaal mag er nabij gekomen zijn, zoo overweldigend als in Garibaldi's tijd was zij naar mijn oordeel niet.

Bij een oorlog zoekt men naar een held, *de man*, en als er geen is, maakt men er een, men kan zijn sympathie of antipathie aan geen algemeenheid geven. En nu komt het mij voor, dat de aantrekkelijkheid van Garibaldi boven anderen eenigszins verklaard wordt door de edelheid en oprechtheid van zijn karakter aan den eenen kant en door zijn schitterende beslistheid en vlugheid aan den anderen. Dat zijn eigenschappen, die harten veroveren, en Garibaldi bezat ze als weinigen.

Het is nog wel de tijd niet om uit gedenkschriften van hem zelf, van familieleden en anderen de gegevens te verzamelen voor een geheel betrouwbare karakterbeschrij-

ving, maar is het eenmaal zoo ver gekomen, dan zal men zich te verwonderen hebben over de groothartigheid en mannelijkheid van deze verschijning, over wiens zielsbewegingen we niet kunnen oordeelen, maar die naar ons inzien onder zooveel storm en rumoer den rechten geest van waarheid en kracht bleek te bezitten.

Onze trouwe God, die alles regeert en Zijn instrumenten aanwijst, die Nebukadnezar en Kores Zijn knechten genoemd heeft, gebruikte dezen man om Zijn schikkingen te dienen en aan Europa te doen weten, dat Hij het is, die verhoogt en die vernedert, die koningen aanstelt en ontroot. Of het geleerd heeft?

Uit zijn optreden tegenover de pauselijke macht is wel af te leiden, hoe het met Garibaldi's verhouding tegenover de Roomsche kerk stond. Denklijk is hij op zijn wijs een vrije denker, of een vrijdenker geweest, maar dan wel een van de beste soort.

In zijn geboorteplaats werd voor hem een gedenkteeken opgericht. De vraag is of dit monument onder zooveel dergelijke zijn nagedachtenis nog in nationale herinnering zal houden. Het geheugen der bewelddigden is dikwijls zoo zwak.

H. B. v. L.

Brieven uit Amerika.

MERION STATION.

Geschiedenis van Mr. Eduard Bok en van de Ladies' Home Journal. — Kijkjes in een Amerikaansche uitgeverzaak. — Mr. Bok's opinie over zijn aangenomen vaderland. —

Van de oude Kwakerstad Philadelphia leidt mijn weg naar *Merion Station*, een allerlieft buitenstadje, vlak bij Philadelphia gelegen. Door vriendelijke bemiddeling van Mrs. Mason hadden haar vrienden Mr. en Mrs. Eduard Bok, die in *Merion Station* wonen, mij gevraagd, eenige dagen van huiselijke en landelijke rust te komen nemen op hun buitenverblijf, — een vooruitzicht, dat mij zeer toelacht na de drukke weken, die ik achter den rug heb.

Het weder is prachtig. De zon schittert op groote sneeuwvelden, waarop hier en daar plekken bruine aarde warm aandoen. O, de rust van die wijde ruimte, nog rustiger door het sneeuwen kleed, dat het land overdekt. Frisch-groen staan de sparren op de sneeuw, en helderblauw is de hemel, vol zonnlicht. Geen wolkje, geen nevel tot den versten horizont. Een heerlijke winterdag!

Mr. Eduard Bok is, zooals zijn naam doet vermoeden, een Hollander van afkomst. Zijn levensloop is merkwaardig genoeg, om er hier met een enkel woord melding van te maken.

Als jongen van zes jaar kwam hij in benarde omstandigheden met zijn familie in Amerika. Zuinig zijn en hard werken was de boodschap, vooral toen zijn vader stierf en de jeugdige Eduard moest helpen voor het talrijk gezin den kost te verdienen. Dat er een matelooze energie in hem zat, toonde hij reeds als knaap. Alle werk, mits het loon zijn moeder hielp, was hem welkom. Een tijdlang liep hij als courantenjongen langs de straten, later verkocht hij ijs met een ijswagentje, en lapte glazen.

Met onverschrokken moed dook hij in de diepte der Amerikaansche wateren, die hem later zouden opheffen tot de eminente positie, die hij thans bekleedt.

De eerste stap hiertoe was zijn aanstelling als zetter op het bureel van de Ladies' Home Journal, een blad van invloed en beteekenis, maar toentertijd aan 't zinken.

*) Op de Noordkust van 't eiland Sardinië.